

Skaidrojums pārskatam par valsts konsolidēto parādu

Vispārīgie principi

Pārskata un tā pielikumu pamatnostādnes

Pārskats par valsts konsolidēto parādu un tā pielikumi sagatavoti atbilstoši likumam “Par budžetu un finanšu vadību” un Ministru kabineta 2020. gada 30. jūnija noteikumiem Nr. 430 “Saimnieciskā gada pārskata sagatavošanas kārtība”. Pārskatā par valsts konsolidēto parādu 2019. gada 31. decembrī norāda informāciju par konsolidēto valsts un pašvaldību parādu uzskaites vērtībā un nominālvērtībā.

Valsts parādu veido valsts struktūru parāds (aizņēmumi, līzings, emitētie vērtspapīri, bezprocentu obligācijas, pieņemtie pieprasījuma noguldījumi un termiņnoguldījumi, t.sk. krājobligācijas, un kredītlīniju/overdraftu neatmaksātie finanšu līdzekļi), konsolidēšanas procesā izslēdzot savstarpējos atlikumus.

Pašvaldību parādu veido pašvaldību struktūru parāds (aizņēmumi, līzings un kredītlīniju/overdraftu neatmaksātie finanšu līdzekļi).

Valsts konsolidēto parādu veido valsts parāds un pašvaldību parāds, no kura konsolidēšanas procesā izslēgti savstarpējie atlikumi.

Konsolidācijas principi

Sagatavojot pārskatu par valsts konsolidēto parādu, veikta valsts un pašvaldību parāda konsolidēšana, izslēdzot valsts un pašvaldību parāda pozīciju savstarpējos atlikumus.

Ārvalstu valūtu pārvērtēšana

Pamatprincipu skaidrojums sniegts valsts konsolidētās grāmatvedības bilances sadaļā “Ārvalstu valūtu pārvērtēšana”.

Valsts konsolidētais parāds

Valsts konsolidētais parāds *uzskaites vērtībā* (finanšu instrumenta iegādes cena, kam pieskaitītas vai no kā atņemtas pārvērtēšanas, amortizācijas vai citas summas, kuras atzīst izdevumos/ieņēmumos) pārskata gadā, salīdzinot ar 2018. gadu, ir palielinājies par 784,5 milj. *euro* un 2019. gada 31. decembrī ir 10 988,2 milj. *euro* jeb 36,1 % no iekšzemes kopprodukta (turpmāk – IKP¹).

Valsts konsolidētais
parāds *uzskaites
vērtībā* –
10 988,2 milj. *euro*

Valsts konsolidētais parāds *nominālvērtībā* jeb parāds pēc nomināla (finanšu instrumenta cena vai vērtība, ko ir noteikusi izlaides organizācija (vērtspapīru gadījumā) vai kas ir norādīta darījuma līgumā kā parāda summa) 2019. gada 31. decembrī ir 10 998,2 milj. *euro* jeb 36,1 % no IKP.

Valsts konsolidētais
parāds
nominālvērtībā –
10 998,2 milj. *euro*

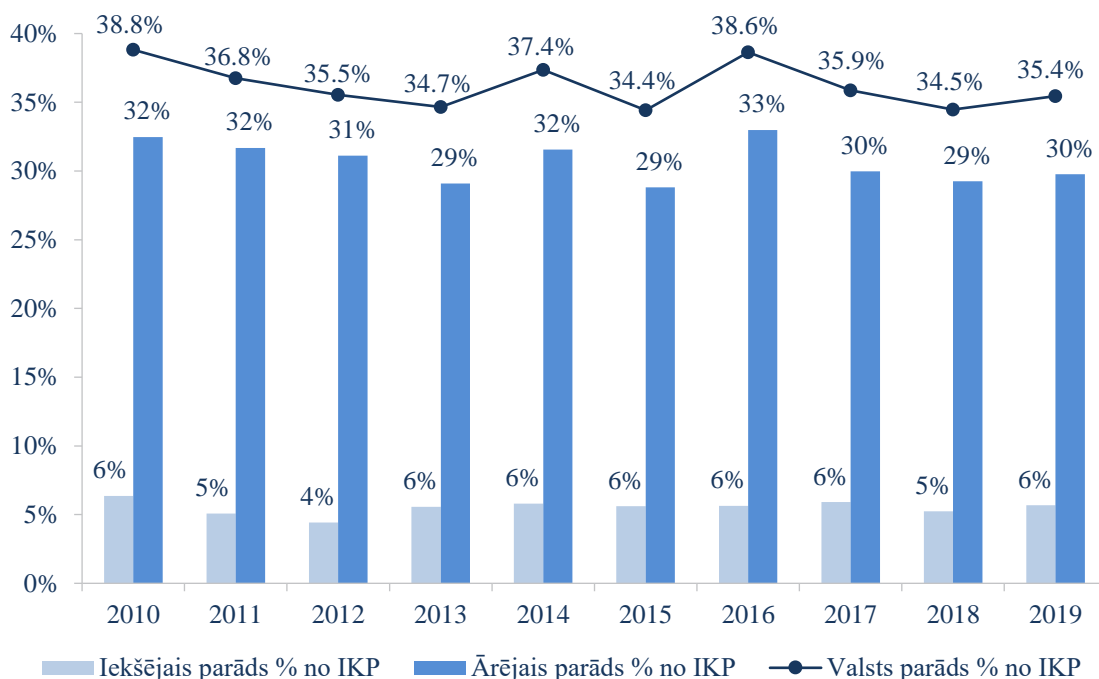
Pašvaldību parāda īpatsvars valsts konsolidētajā parādā 2019. gada 31. decembrī gan uzskaites vērtībā, gan nominālvērtībā ir zemāks par 3,5 %.

¹ šajā skaidrojumā aprēķinos lietota Centrālās statistikas pārvaldes mājas lapā publicētā 2019. gada IKP vērtība 30 476,1 milj. *euro* faktiskajās cenās.

Valsts parāds

Valsts konsolidētā parāda līmeni galvenokārt ietekmē valsts parāds, kas 2019. gadā ir palielinājies par 613,4 milj. *euro* un 2019. gada 31. decembrī ir 10 810,1 milj. *euro* nominālvērtībā (35,5 % no IKP), nepārsniedzot likumā “Par valsts budžetu 2019. gadam” noteikto maksimālo valsts parādu gada beigās 11 250 milj. *euro* nominālvērtībā.

Valsts parāds uzskaites vērtībā 2019. gada 31. decembrī ir 10 800,0 milj. *euro* (35,4 % no IKP (skatīt 1. attēlu).

1. attēls. Valsts parāda izmaiņas (uzskaites vērtībā, % no IKP)

2019. gada beigās valsts parāda struktūrā lielāko daļu veidoja Latvijas valdības starptautiskajos finanšu tirgos emitētās obligācijas, turpinot valsts parāda pārfinansēšanu starptautiskajos finanšu tirgos. Nelielu daļu parāda veido aizņēmumi no Eiropas Komisijas, Pasaules Bankas un citām starptautiskajām finanšu institūcijām. Kopējais ārējais parāda īpatsvars valsts parāda struktūrā sasniedz 84,0 %. Iekšējais parāds veido 16,0 % no kopējā valsts parāda apjoma.

Valsts ārējais parāds nominālvērtībā 2019. gada 31. decembrī ir 9 079,4 milj. *euro* jeb 84,0 % no kopējā valsts parāda apjoma (skatīt 2. attēlu).

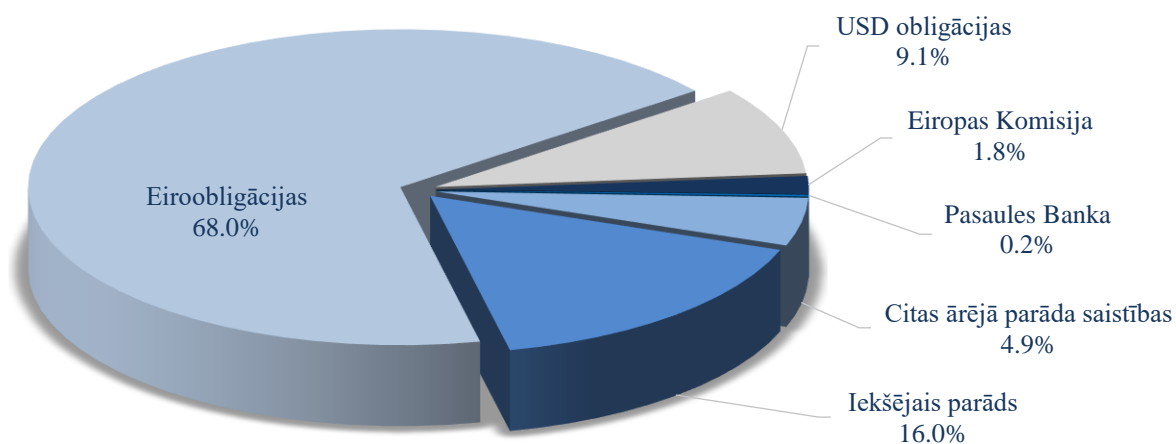
2019. gadā valsts ārējais parāds pēc nomināla palielinājās par 425,5 milj. *euro*, palielinājumam veidojoties galvenokārt no eiroobligāciju emisijas (1 000,0 milj. *euro*), aizņēmumu no Eiropas Komisijas (500,0 milj. *euro*) un Pasaules Bankas (80,0 milj. *euro*) atmaksāšanas, kā arī izmaiņām parāda apjoma novērtējumā valūtu kursu svārstību rezultātā.

Valsts ārējais parāds
nominālvērtībā –
9 079,4 milj. *euro*

2019. gadā starptautiskajos finanšu tirgos tika veikta 30 gadu eiroobligāciju emisija 1 000,0 milj. *euro* apmērā, savlaicīgi nodrošinot resursus gan 2019. gada valsts budžeta izpildei, gan 2020. gada sākumā plānotajai USD obligāciju dzēšanai (698,1 milj. *USD*).

Lielāko daļu valsts ārējā parādā (77,0 %) veidoja Latvijas emitētās EUR un USD obligācijas starptautiskajos finanšu tirgos. No Eiropas Komisijas saņemtie aizņēmumi bija 1,8 % no kopējā

parāda apjoma, bet no Pasaules Bankas – 0,2 % no kopējā parāda apjoma. Citas valsts ārējā parāda saistības veidoja starptautisko finanšu institūciju (piemēram, Eiropas Investīciju bankas, Ziemeļu Investīciju bankas u.c.) aizdevumi dažādu projektu finansēšanai (skatīt 2. attēlu).

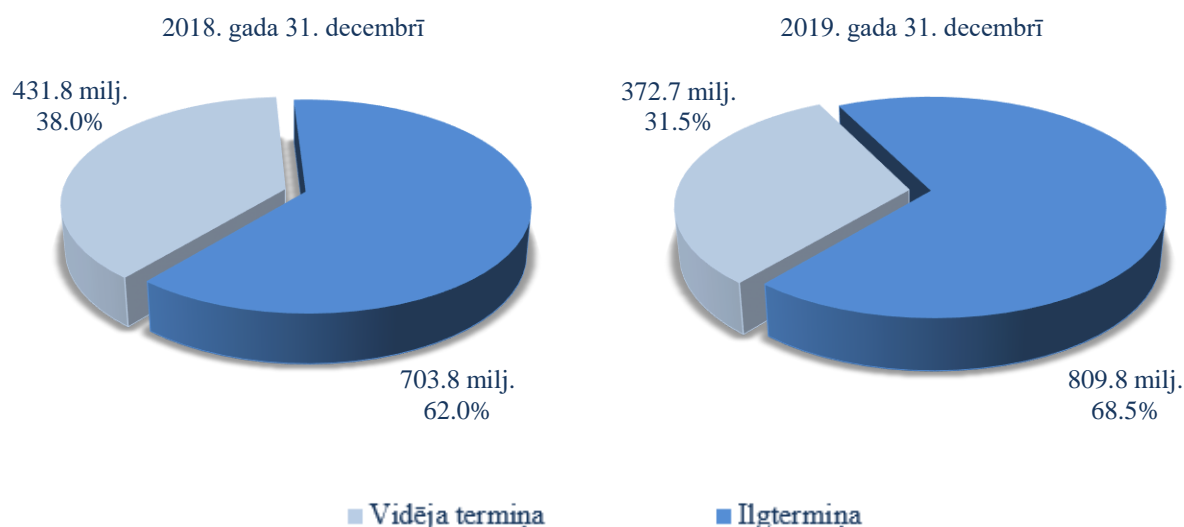

2. attēls. Valsts parāda struktūra % no kopējā valsts parāda apjoma 2019. gada 31. decembrī

Valsts iekšējais parāds nominālvērtībā 2019. gada 31. decembrī ir 1 730,7 milj. *euro* jeb 16,0 % no kopējā valsts parāda apjoma (skatīt 2. attēlu). Tā būtiskāko daļu veido valsts iekšējā aizņēmuma vērtspapīri (1 182,5 milj. *euro*), t.sk. bezprocentu obligācijas, kuras Valsts kases organizētajās regulārajās publiskajās izsolēs iegādājušies galvenokārt iekšējā finanšu tirgus dalībnieki (kredītiestādes un institucionālie investori). No valsts iekšējā aizņēmuma vērtspapīriem lielākais īpatsvars bija 3 un 5 gadu obligācijām pēc sākotnējā termiņa (86,3 %).

Valsts iekšējais parāds
nominālvērtībā –
1 730,7 milj. *euro*

2019. gadā valsts iekšējā aizņēmuma vērtspapīru apjoms palielinājās par 46,9 milj. *euro* pēc nomināla, kā arī mainījās apgrozībā esošo valsts iekšējā aizņēmuma vērtspapīru veidu procentuālais īpatsvars iekšējā parāda portfeli. Izmaiņas galvenokārt saistītas ar garāka termiņa vērtspapīru piedāvājuma palielināšanu (skatīt 3. attēlu), turpinot vērtspapīru piedāvājumu nodrošināt atbilstoši pieprasījumam.

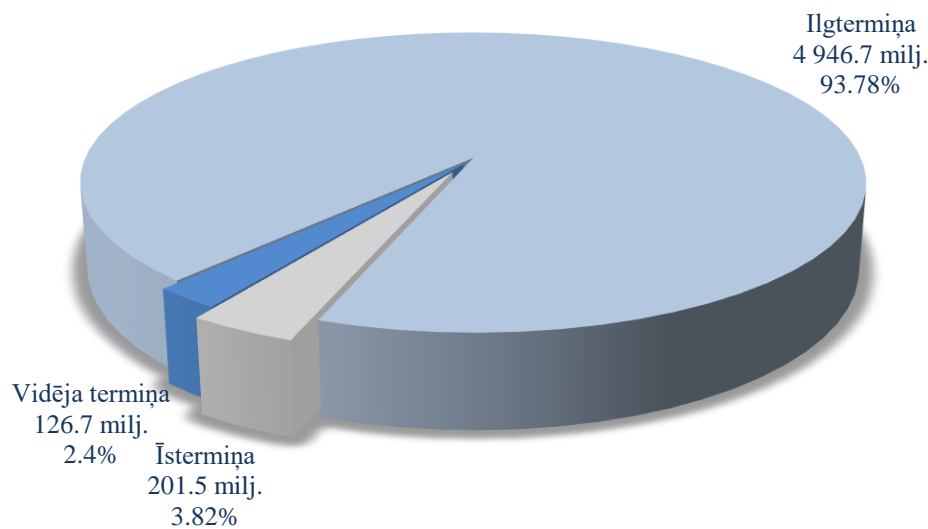

3. attēls. Valsts iekšējā aizņēmuma vērtspapīri apgrozībā 2018. un 2019. gada beigās (nominālvērtībā (milj. *euro*) un % no kopējā iekšējā aizņēmuma vērtspapīru apjoma)

2019. gadā turpinājās 2018.gadā uzsāktā 5 gadu obligāciju programma ar dzēšanas termiņiem 2023. gada maijā un novembrī. 2019. gadā tika uzsākta arī jauna 5 gadu obligāciju programma ar dzēšanas termiņu 2025. gada janvārī. 2019. gadā kopējais apgrozībā esošo 5 gadu obligāciju apjoms palielinājās par 422,0 milj. *euro* un gada beigās sasniedza 752,0 milj. *euro*.

No visiem apgrozībā esošajiem valsts iekšējā aizņēmuma vērtspapīriem 2019. gadā dzēsti tika vērtspapīri 375,8 milj. *euro* apmērā.

2019. gadā turpinājās 2013. gadā uzsāktā, uz fiziskām personām orientētā finanšu instrumenta – krājobligāciju – izplatīšana. 2019. gadā apgrozībā esošo krājobligāciju apjoms palielinājās par 130 tūkst. *euro*, 2019. gada beigās kopējais apgrozībā esošo krājobligāciju apjoms pārsniedza 5,2 milj. *euro* (skatīt 4. attēlu).

4. attēls. Krājobligāciju struktūra sadalījumā pa termiņiem 2019. gada 31. decembrī (*euro*)

Valsts pieņemto pieprasījuma noguldījumu un termiņnoguldījumu apjoms 2019. gada 31. decembrī ir 525,8 milj. *euro*, kas veidojās no Valsts kases apkalpoto kontu atlikumiem, t.sk. biedrību un reliģisko organizāciju, kapitālsabiedrību un pašvaldību kontu atlikumiem. Salīdzinot ar 2018. gadu noguldījumu apjoms palielinājies par 147,4 milj. *euro* jeb 39,0 %.

2019. gadā turpinājās 2015. gadā uzsāktā valsts vērtspapīru veida – bezprocentu obligācijas – emisija. Šādu vērtspapīru emisiju paredz Imigrācijas likuma 23. panta pirmās daļas 31. punkts, kurā noteikts, ka ārzemnieks drīkst pieprasīt uzturēšanās atļauju Latvijas Republikā uz laiku līdz pieciem gadiem, ja viņš iegādājies īpašam mērķim noteiktus bezprocentu vērtspapīrus par nominālvērtību 250 tūkst. *euro*. 2019. gada 31. decembrī bezprocentu obligāciju apjoms sasniedza 10,25 milj. *euro*.

Bezprocentu obligācijas
2019.gada
31.decembrī –
10,25 milj. euro

Atvasināto finanšu instrumentu pielietošana valsts parāda portfeļa vadībā

Lai sasniegtu Latvijas Valsts parāda vadības stratēģijā noteikto valsts parāda portfeļa vadības mērķi, t.i., optimizētu Valsts kases administrētā valsts parāda apkalpošanas izdevumus vidējā termiņā, ierobežojot valsts parāda portfeļa finanšu riskus, Valsts kase pielieto atvasinātos finanšu instrumentus. Tai skaitā, lai samazinātu ar ārvalstu valūtā ņemto aizņēmumu saistīto valūtu risku, Valsts kase valsts parāda portfeļa vadībā pielieto valūtu mijmaiņas un valūtu nākotnes pirkšanas darījumus. Savukārt, lai nodrošinātu valsts parāda portfeļa procentu likmju vidējā svērtā fiksētā perioda (*duration*) un fiksēto likmju īpatsvara ievērošanu pieļaujamajās robežās, tiek pielietoti

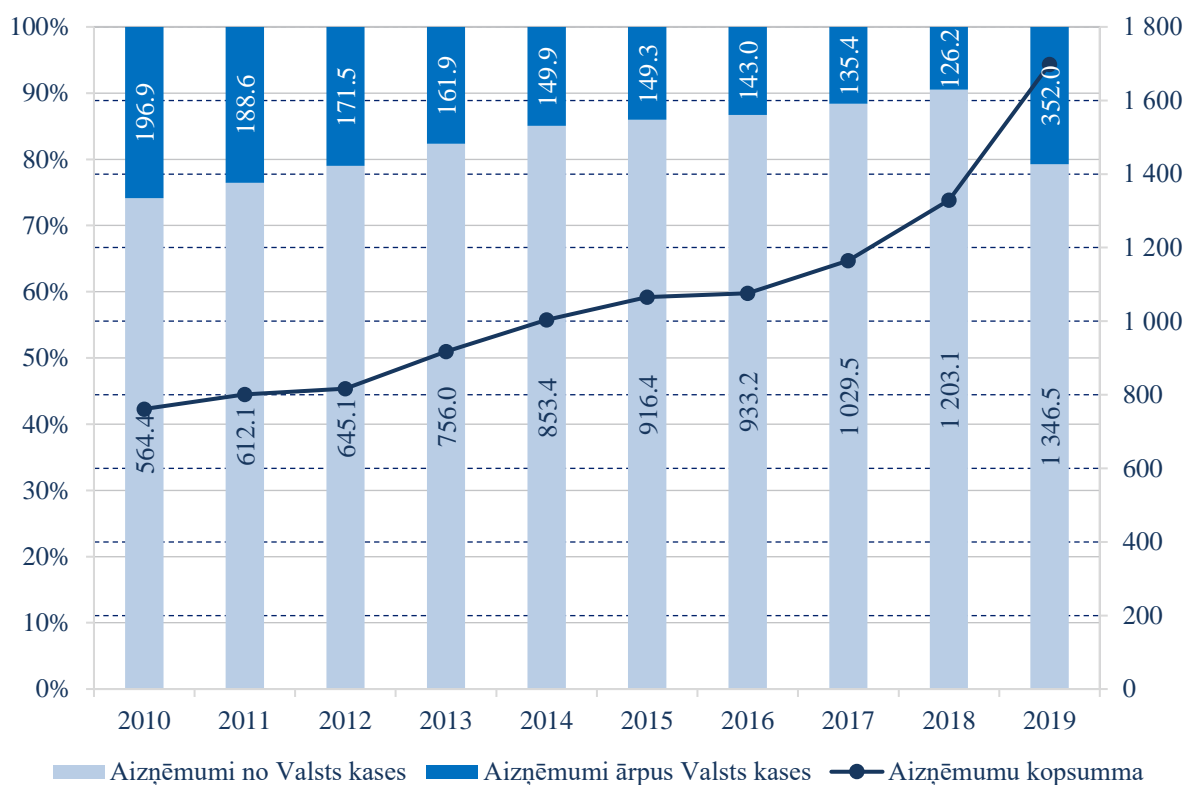
procentu likmju mijmaiņas darījumi (skatīt skaidrojuma valsts konsolidētajai grāmatvedības bilancei sadaļu “Atvasinātie finanšu instrumenti”).

Pašvaldību parāds

Kopējais pašvaldību parāds 2019. gadā ir palielinājies par 369,2 milj. *euro*. No tiem 65,4 % veido Dienvidu tilta būvniecības finansēšanas saistības – ņemot vērā ar Deutsche Bank AG 2019.gada 28.augustā noslēgtos Cesijas līgumus (LVL daļas līgumu izbeigšana), sākot ar 2019.gada 28.augustu, Rīgas pilsētas pašvaldības grāmatvedības uzskaitē saistības par Dienvidu tilta būvniecības finansēšanu (241,4 milj. *euro*) tika atspoguļotas kā ilgtermiņa aizņēmumi no ārvalstu institūcijām.

Kopējais pašvaldību parāds –
1 698,6 milj. *euro*

2019. gada 31. decembrī kopējais pašvaldību parāds ir 1 698,6 milj. *euro*, t.sk. aizņēmumi no Valsts kases ir 1 346,5 milj. *euro* un ārpus Valsts kases ir 352,0 milj. *euro* (īpatsvaru kopējā pašvaldību aizņēmuma apjomā sadalījumā pa gadiem skatīt 5. attēlu).

5. attēls. Pašvaldību aizņēmumu kopsumma un aizņēmumu no Valsts kases un ārpus Valsts kases īpatsvars kopējā pašvaldību aizņēmumu apjomā pa gadiem (milj. *euro*)

Salīdzinājumam – 2018. gada 31. decembrī pašvaldību kopējais parāds bija 1 329,3 milj. *euro*, t.sk. aizņēmumi no Valsts kases bija 1 203,1 milj. *euro* un ārpus Valsts kases – 126,2 milj. *euro* (skatīt 5. attēlu).

Pašvaldību īstermiņa aizņēmumu apjoms (pēc aizņēmuma līgumā norādītā sākotnējā dzēšanas termiņa) 2019. gadā ir samazinājies par 7,2 tūkst. *euro* (15,4 tūkst. *euro* 2018. gada beigās, 8,2 tūkst. *euro* 2019. gada beigās), Valsts kasei paliekot kā vienīgajai īstermiņa aizdevumu pašvaldībām sniedzējai.

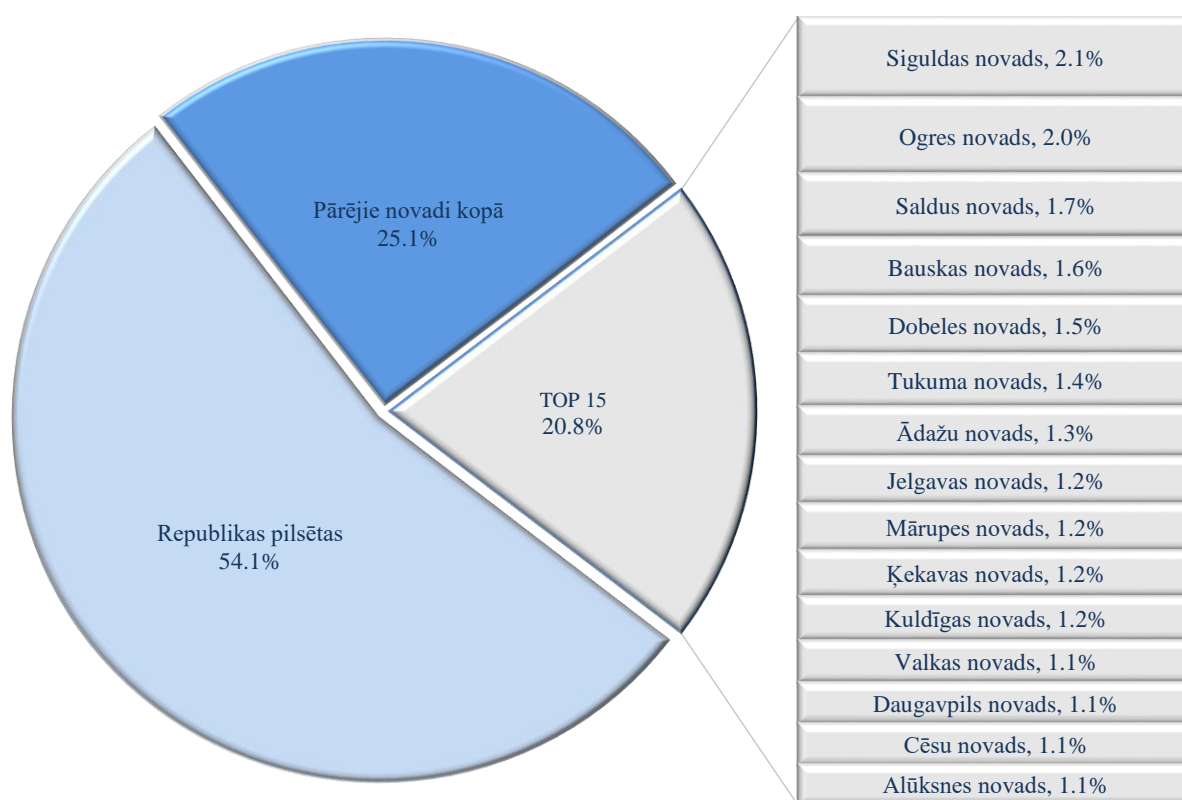
Pašvaldību īstermiņa aizņēmumi –
0,0082 milj. *euro*

Pašvaldību ilgtermiņa aizņēmumu apjoms (pēc aizņēmuma līgumā norādītā sākotnējā dzēšanas termiņa) 2019. gadā ir palielinājies par 369,2 milj. *euro* (1 329,3 milj. *euro* 2018. gada beigās, 1 698,6 milj. *euro* 2019. gada beigās). Pašvaldību ilgtermiņa aizņēmumu ārpus Valsts kases īpatsvars visos pašvaldību ilgtermiņa aizņēmumos ir palielinājies no 9,5 % līdz 20,7 % (126,2 milj. *euro* 2018. gada 31. decembrī, 352,0 milj. *euro* 2019. gada 31. decembrī).

Pašvaldību ilgtermiņa
aizņēmumi –
1 698,6 milj. *euro*

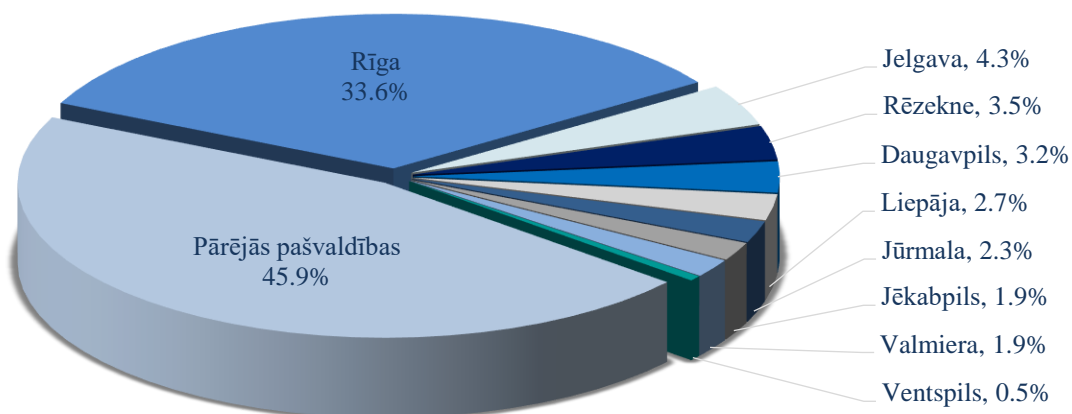
Saskaņā ar likuma “Par pašvaldību budžetiem” 22¹. pantu finanšu ministrs, ņemot vērā pašvaldību iesniegumus par konkrētu projektu īstenošanu, var apstiprināt arī citu aizdevēju, ja cita aizdevēja aizdevuma nosacījumi ir izdevīgāki nekā no valsts budžeta izsniedzamo aizdevumu nosacījumi. bet 2019. gadā pašvaldības šo iespēju nav izmantojušas.

No 110 novadu pašvaldībām (neskaitot republikas pilsētas) 20,8 % no kopējā aizņēmumu atlikuma 2019. gada 31. decembrī veidoja 15 novadu pašvaldību aizņēmumi, katra īpatsvaram kopējā aizņēmumu apjomā esot lielākam par vienu procentu (skatīt 6. attēlu). Starp novadu pašvaldībām ar lielāko parāda īpatsvaru kopējā pašvaldību aizņēmuma apjomā 2019. gadā ir Siguldas novads (36,2 milj. *euro*), Ogres novads (33,7 milj. *euro*) un Saldus novads (28,5 milj. *euro*).

6. attēls. Pašvaldību aizņēmumu īpatsvars kopējā pašvaldību aizņēmuma apjomā sadalījumā pa novadiem (ieskaitot republikas pilsētas) 2019. gada 31. decembrī

Republikas pilsētu pašvaldību kopējais parāds 2019. gadā ir palielinājies par 319,5 milj. *euro*, 2019. gada 31. decembrī veidojot 919,5 milj. *euro* jeb 54,1 % no kopējā pašvaldību parāda apjoma (skatīt 7. attēlu).

7. attēls. Republikas pilsētu pašvaldību aizņēmumu īpatsvars kopējā pašvaldību aizņēmumu apjomā 2019. gada 31. decembrī

Pārējo pašvaldību kopējais parāds 2019. gada laikā ir palielinājies par 49,7 milj. *euro*, 2019. gada beigās veidojot 779,1 milj. *euro*. 2019. gadā saņemto aizņēmumu apjoms republikas pilsētu pašvaldībām pārsniedz novadu pašvaldību saņemto aizņēmumu apjomu par 1,8 milj. *euro*, saņemtajiem aizņēmumiem esot, attiecīgi, 26,3 milj. *euro* un 24,5 milj. *euro*. Republikas pilsētu pašvaldību saņemto aizņēmumu apjoms 2019. gadā, salīdzinot ar 2018. gadu, ir samazinājies par 75,6 % jeb 81,3 milj. *euro* (2018. gadā republikas pilsētu pašvaldības papildu finansējumu aizņēmumu veidā piesaistīja 107,6 milj. *euro* apjomā, bet 2019. gadā – 26,3 milj. *euro* apjomā).

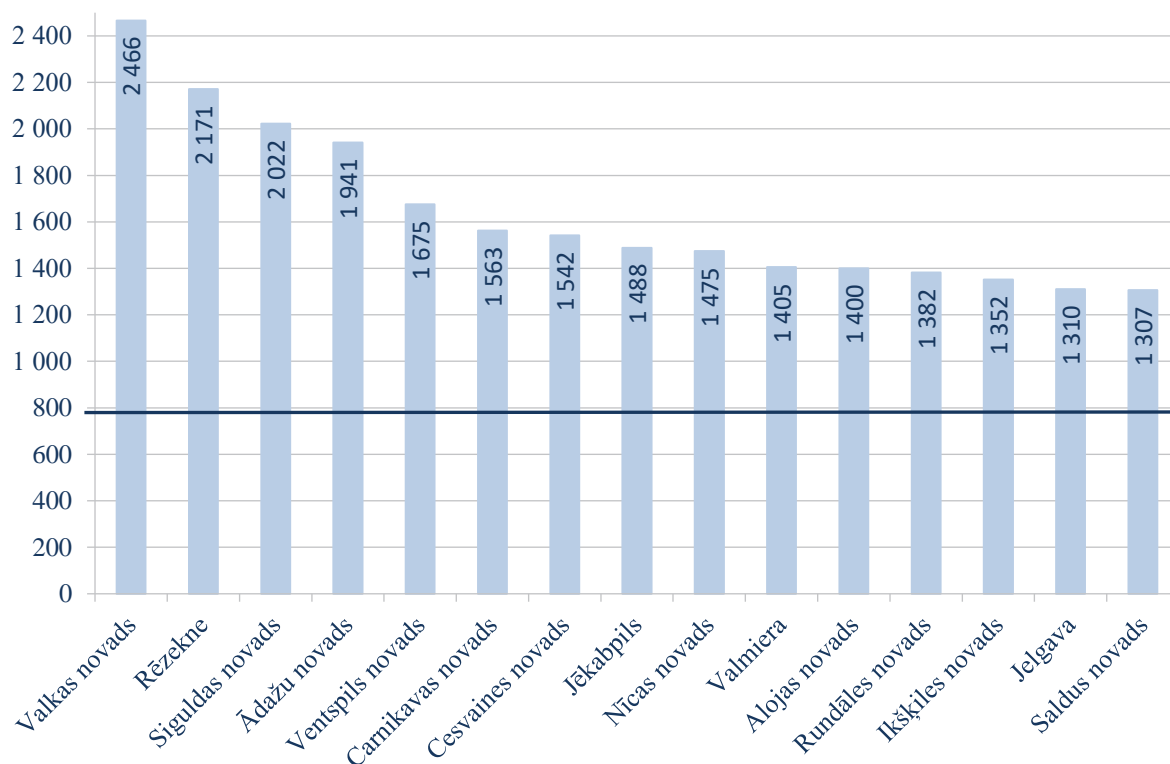
Pašvaldību parāds, salīdzinot pašvaldību kopējo parādu 2018. gada beigās un 2019. gada beigās, ir samazinājies 59 pašvaldībām, bet 60 pašvaldībām (tajā skaitā 7 republikas pilsētu pašvaldībām) parāds ir palielinājies.

2019. gada beigās visām novadu pašvaldībām bija parāds. Savukārt 48 pašvaldības 2019. gadā nav piesaistījušas finanšu līdzekļus (par 40 pašvaldībām vairāk nekā iepriekšējā gadā), no tām 28 ir veikušas tikai iepriekšējos periodos saņemto aizņēmumu atmaksas.

Lielāko pašvaldību parāda summu 2019. gada 31. decembrī tāpat kā iepriekšējos pārskata gados veido Rīgas pilsētas pašvaldības aizņēmumi 571,5 milj. *euro* vērtībā, kas ir 33,6 % no kopējā pašvaldību parāda. Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, Rīgas pilsētas pašvaldības aizņēmumu īpatsvars kopējā pašvaldību parādā ir palielinājies par 10,6 %.

Vidējais parāds uz vienu iedzīvotāju visās pašvaldībās kopā 2019. gada beigās ir 792 *euro* un pārskata gadā ir palielinājies par 59 *euro* uz vienu iedzīvotāju jeb par 8,1 %, kas skaidrojams gan ar kopējā pašvaldību aizņēmumu apjoma palielinājumu, gan iedzīvotāju skaita samazināšanos.

Lielākais parāds uz vienu iedzīvotāju 2019. gada beigās ir Valkas novada pašvaldībai (2 466 *euro* uz 1 iedzīvotāju) (skatīt 8. attēlu), kas ir 3 reizes lielāks par vidējo rādītāju visās pašvaldībās kopā. Tas izskaidrojams ar Valkas novada pašvaldības iedzīvotāju skaita samazinājumu un lielo aizņēmumu apjomu, kurā būtiskākais ir aizņēmums investīciju projektu īstenošanai (saistību pārjaunojums) ar parāda atlikumu 8,0 milj. *euro* 2019. gada 31. decembrī. Salīdzinājumā ar Valkas novada pašvaldības parādu 2018. gada beigās (2 018 *euro* uz 1 iedzīvotāju), rādītāja – parāds uz vienu iedzīvotāju – vērtība Valkas novada pašvaldībai ir palielinājusies par 448 *euro* uz vienu iedzīvotāju.

8. attēls. 15 pašvaldības ar lielāko parādu uz vienu iedzīvotāju² 2019. gada 31. decembrī (euro)

Nākamais lielākais rādītājs 2019. gadā ir Rēzeknes pilsētas pašvaldībai, rādītājam sasniedzot 2 171 *euro* uz 1 iedzīvotāju. Pašvaldības parāda uz vienu iedzīvotāju rādītāja pieaugums ir veidojies gan iedzīvotāju skaita izmaiņu dēļ, gan aizņēnuma apjoma palielinājuma rezultātā. Rēzeknes pilsētas pašvaldībai 2019. gadā parāda apjoms ir palielinājies par 9,9 milj. *euro*.

Trešais lielākais rādītājs ir Siguldas novada pašvaldībai, kam rādītāja vērtība ir 2 022 *euro* uz 1 iedzīvotāju (palielinājies par 461 *euro* salīdzinājumā ar 2018. gada rādītāju).

Rīgas pilsētas pašvaldības, kurai no visām pašvaldībām ir lielākais parāda pieaugums un lielākais parāds 2019. gada beigās, parāda uz vienu iedzīvotāju rādītājs ir 907 *euro* un 2019. gada laikā ir palielinājies par 425 *euro*.

Lielākais pieaugums parādam uz vienu iedzīvotāju salīdzinājumā ar 2018. gadu ir Cesvaines novadam (2019. gada laikā palielinājies par 878 *euro*) un Skrundas novadam (2019. gada laikā palielinājies par 625 *euro*).

Savukārt parāds uz vienu iedzīvotāju 2019. gada beigās visvairāk ir samazinājies Priekules un Rugāju novados – attiecīgi par 335 un 321 *euro* 2019. gada laikā.

² šajā skaidrojumā aprēķinos lietots vidējais iedzīvotāju skaits teritorijā pārskata gada laikā (2018. gada sākuma dati + 2019. gada sākuma dati / 2) pēc Centrālās statistikas pārvaldes mājas lapā publicētiem datiem.